

KONWENCJA nr 138
MIĘDZYNARODOWEJ ORGANIZACJI PRACY
dotycząca najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia¹
przyjęta w Genewie dnia 26 czerwca 1973 r.

Konferencja Ogólna Międzynarodowej Organizacji Pracy,
zwołana przez Radę Administracyjną Międzynarodowego Biura Pracy do
Genewy i zebrana tam w dniu 6 czerwca 1973 roku na swej pięćdziesiątej
ósmej sesji,

postanowiwszy przyjąć niektóre wnioski dotyczące najniższego wieku
dopuszczenia do zatrudnienia, która to sprawa stanowi czwarty punkt
porządku dziennego sesji,

biorąc po uwagę postanowienia Konwencji w sprawie określenia najniższego
wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej z 1919 r., Konwencji
określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce z
1920 r., Konwencji w sprawie wieku dopuszczenia dzieci do pracy w
rolnictwie z 1921 r., Konwencji ustalającej najniższy wiek dopuszczenia
młodocianych do pracy w pomieszczeniach podpokładowych i w kotłowniach
z 1921 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do
pracy w zawodach nieprzemysłowych z 1932 r., Konwencji określającej
najniższy wiek dopuszczania dzieci do pracy w marynarce (zrewidowanej) z
1936 r., Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia
dzieci do pracy przemysłowej (zrewidowanej) z 1937 r., Konwencji
określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach
nieprzemysłowych (zrewidowanej) z 1937 r., Konwencji dotyczącej
najniższego wieku dopuszczenia do pracy w rybołówstwie z 1959 r.,
Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy pod ziemią
w kopalniach z 1965 r.,

uznając, że nadszedł czas, aby przyjąć ogólny dokument obejmujący to
zagadnienie, który stopniowo zastąpiłby istniejące obecnie akty, mające
zastosowanie do ograniczonych dziedzin ekonomicznych, w celu całkowitego
zniesienia pracy dzieci,

postanowiwszy, że dokument ten zostanie ujęty w formę konwencji
międzynarodowej,

przyjmuje dnia dwudziestego szóstego czerwca tysiąc dziewięćset
siedemdziesiątego trzeciego roku niniejszą konwencję, która otrzyma nazwę
Konwencji o najniższym wieku, 1973.

---

¹ Data wejścia w życie: 19 czerwca 1976 r.

Artykuł 1

Każdy Członek, do którego niniejsza konwencja ma zastosowanie, zobowiązuje się prowadzić politykę krajową zmierzającą do zapewnienia skutecznego zniesienia pracy dzieci i do stopniowego podnoszenia najniższego wieku dopuszczenia do zatrudnienia lub pracy do granicy wieku umożliwiającej młodocianym osiągnięcie jak najbardziej wszechstronnego rozwoju fizycznego i umysłowego.

Artykuł 2

1. Każdy Członek, który ratyfikuje niniejszą konwencję, określi w oświadczeniu załączonym do swojej ratyfikacji najniższy wiek dopuszczenia do zatrudnienia lub pracy na swym terytorium i w środkach transportu zarejestrowanych na jego terytorium; z zastrzeżeniem postanowień artykułów 4 do 8 niniejszej konwencji żadna osoba mająca wiek niższy do tego najniższego wieku nie będzie dopuszczona do zatrudnienia lub pracy w jakimkolwiek zawodzie.
2. Każdy Członek, który ratyfikuje niniejszą konwencję, może następnie zawiadomić Dyrektora Generalnego Międzynarodowego Biura Pracy, składając nowe oświadczenia, że podnosi najniższy wiek podany uprzednio.
3. Najniższy wiek określony zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu nie będzie niższy niż wiek, w którym ustaje obowiązek szkolny, a w każdym wypadku nie niższy niż piętnaście lat.
4. Niezależnie od postanowień ustępu 3 niniejszego artykułu każdy Członek, którego gospodarka i system szkolny nie są rozwinięte w dostatecznym stopniu, może po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców i pracowników, jeżeli takie istnieją, określić dla początkowego etapu jako najniższy wiek czternaście lat.
5. Każdy Członek, który zgodnie z postanowieniami poprzedniego ustępu określi jako najniższy wiek czternaście lat, powinien w sprawozdaniach, które zobowiązany jest przedstawić zgodnie z artykułem 22 Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy, stwierdzić:
  - a) czy istnieje nadal powód do takiej decyzji,
  - b) czy zrzeka się korzystania z ustępu 4 niniejszego artykułu, począwszy od określonej daty.

Artykuł 3

1. Najniższy wiek dopuszczenia do wszelkiego rodzaju zatrudnienia lub pracy, które ze względu na swój charakter lub warunki, w jakich są wykonywane, mogą zagrozić zdrowiu, bezpieczeństwu lub moralności młodocianych, nie powinien być niższy niż osiemnaście lat.
2. Przewidziane w ustępie 1 niniejszego artykułu rodzaje zatrudnienia lub pracy zostaną określone przez ustawodawstwo krajowe lub przez właściwe

władze po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców lub pracowników, jeżeli takie istnieją.

3. Niezależnie od postanowień ustępu 1 niniejszego artykułu ustawodawstwo krajowe lub właściwe władze mogą po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców lub pracowników, jeżeli takie istnieją, zezwolić na zatrudnienie lub pracę młodocianych, począwszy od lat szesnastu, pod warunkiem, że ich zdrowie, bezpieczeństwo i moralność będą w pełni chronione i że otrzymają oni w danej dziedzinie działalności odpowiednie wykształcenie specjalistyczne albo przeszkolenie zawodowe.

Artykuł 4

1. W razie potrzeby właściwe władze mogą po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców i pracowników, jeżeli takie istnieją, nie stosować niniejszej konwencji do określonych rodzajów zatrudnienia lub pracy, jeżeli stosowanie do nich tej konwencji mogłoby spowodować specjalne i poważne trudności w realizacji.

2. Każdy Członek, który ratyfikuje niniejszą konwencję, w swym pierwszym sprawozdaniu o stosowaniu konwencji, które zobowiązany jest przedstawiać zgodnie z artykułem 22 Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy, wymieni, z podaniem motywów, które rodzaje zatrudnienia mogłyby zostać wyłączone zgodnie z ustępem 1 niniejszego artykułu, a w następnych sprawozdaniach przedstawi stan swego ustawodawstwa i praktyki w odniesieniu do tych wyłączonych rodzajów, jak również poda, w jakim zakresie konwencja została do nich zastosowana lub w jaki sposób proponuje się ją zastosować do tych rodzajów zatrudnienia.

3. Niniejszy artykuł nie upoważnia do wyłączenia ze stosowania niniejszej konwencji wymienionych w artykule 3 rodzajów zatrudnienia lub pracy.

Artykuł 5

1. Każdy Członek, którego gospodarka i system administracyjny nie są rozwinięte w dostatecznym stopniu, może po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców i pracowników, jeżeli takie istnieją, ograniczyć w pierwszym etapie zakres stosowania niniejszej konwencji.

2. Każdy Członek korzystający z postanowień ustępu 1 niniejszego artykułu wymieni w oświadczeniu załączonym do swojej ratyfikacji dziedziny działalności gospodarczej lub rodzaje przedsiębiorstw, do których będą stosowane postanowienia niniejszej konwencji.

3. Zakres stosowania niniejszej konwencji będzie obejmował co najmniej: przemysły wydobywcze, przemysły przetwórcze, budownictwo i roboty publiczne; elektryczność; gaz i wodę; służbę sanitarną; transport; magazyny i komunikację; plantacje i inne przedsiębiorstwa rolne, produkujące głównie w celach handlowych, z wyłączeniem przedsiębiorstw małych lub pracujących

na zasadach rodzinnych, produkujących dla rynku lokalnego i nie zatrudniających w sposób regularny płatnych robotników.

4. Każdy Członek, który ograniczył zakres stosowania konwencji zgodnie z niniejszym artykułem:

- a) przedstawi w sprawozdaniach, które zobowiązany jest składać zgodnie z artykułem 22 Konstytucji Międzynarodowej Organizacji Pracy, ogólną sytuację w zakresie zatrudnienia lub pracy młodocianych i dzieci w wyłączonych ze stosowania niniejszej konwencji dziedzinach działalności, jak również jakikolwiek postęp dokonany w kierunku szerszego zastosowania postanowień konwencji;
- b) w każdym czasie może rozszerzyć zakres stosowania konwencji, składając oświadczenie Dyrektorowi Generalnemu Międzynarodowego Biura Pracy.

Artykuł 6

Niniejszej konwencji nie stosuje się do pracy dzieci lub młodocianych wykonywanej w instytucjach powszechnego nauczania, w szkołach zawodowych i technicznych lub w innych instytucjach szkolenia zawodowego ani do pracy wykonywanej przez osoby mające co najmniej czternaście lat w przedsiębiorstwach, jeżeli praca ta jest wykonywana zgodnie z warunkami ustalonymi przez właściwe władze, po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców i pracowników, gdy takie istnieją, i jeżeli stanowi ona integralną część:

- a) kształcenia lub szkolenia zawodowego, za które odpowiedzialność ponosi przede wszystkim szkoła lub instytucja szkolenia zawodowego, albo
- b) programu szkolenia zawodowego zatwierdzonego przez właściwe władze i realizowanego głównie lub całkowicie w przedsiębiorstwie lub
- c) programu poradnictwa mającego na celu ułatwienie wyboru zawodu lub rodzaju szkolenia zawodowego.

Artykuł 7

1. Ustawodawstwo krajowe może zezwolić na zatrudnienie przy lżejszych pracach osób w wieku od trzynastu do piętnastu lat lub na wykonywanie przez te osoby takich prac, z zastrzeżeniem, że:

- a) nie będą one narażone na zagrożenie zdrowia lub ich rozwoju,
- b) prace te ze względu na swój charakter nie przeszkadzają w obowiązkach szkolnych tych osób lub w udziale w programach szkoleniowych lub szkolenia zawodowego zatwierdzonych przez właściwe władze ani też w możliwości korzystania przez nie z otrzymanego przeszkolenia.

2. Ustawodawstwo krajowe może, z zastrzeżeniem warunków przewidzianych w punktach a) i b) ustępu 1, zezwolić również na zatrudnienie lub pracę osób w wieku poniżej piętnastu lat, które nie dopełniły jeszcze obowiązku szkolnego.

3. Właściwe władze ustalą dziedziny działalności, w których zatrudnienie lub praca mogą być dozwolone zgodnie z ustępami 1 i 2 niniejszego artykułu, oraz ustalą okres ich trwania w godzinach i warunki wykonywania omawianego zatrudnienia lub pracy.

4. Niezależnie od postanowień ustępów 1 i 2 niniejszego artykułu Członek, który skorzystał z postanowień artykułu 2 ustęp 4, może, jeżeli uzna to za bardziej korzystne, zastąpić wiek dwunastu i czternastu lat wiekiem trzynastu i piętnastu lat, wymienionym w ustępie 1, oraz wiek czternaście lat wiekiem piętnastu lat wymienionym w ustępie 2 niniejszego artykułu.

Artykuł 8

1. Po przeprowadzeniu konsultacji z zainteresowanymi organizacjami pracodawców i pracowników, jeżeli takie istnieją, właściwe władze mogą na podstawie zezwoleń udzielanych w indywidualnych wypadkach zezwolić na zniesienie zakazu zatrudnienia lub pracy przewidzianego w artykule 2 konwencji w takich wypadkach, jak udział w działalności artystycznej.

2. Zezwolenia te określą w godzinach czas trwania dozwolonego zatrudnienia lub pracy oraz warunki ich wykonywania.

Artykuł 9

1. Właściwe władze podejmą wszelkie niezbędne środki, w tym również odpowiednie sankcje, celem zapewnienia skutecznej realizacji postanowień niniejszej konwencji.

2. Ustawodawstwo krajowe lub właściwe władze wyznaczają osoby odpowiedzialne za poszanowanie postanowień wykonawczych konwencji.

3. Ustawodawstwo krajowe lub właściwe władze ustalą, jakie rejestry lub inna dokumentacja powinny być utrzymywane i przechowywane do dyspozycji przez pracodawcę; rejestry te lub dokumentacja powinny zawierać nazwisko, wiek lub datę urodzenia, w miarę możliwości należycie poświadczone, dotyczące osób zatrudnionych przez pracodawcę lub pracujących dla niego, a których wiek wynosi poniżej osiemnastu lat.

Artykuł 10

1. Niniejsza konwencja stanowi rewizję na warunkach określonych w niniejszym artykule Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej z 1919 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce z 1920 r., Konwencji w sprawie wieku dopuszczenia dzieci do pracy w rolnictwie z 1921 r., Konwencji ustalającej najniższy wiek dopuszczenia młodocianych do pracy w pomieszczeniach podpokładowych i w kotłowniach z 1921 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych z 1932 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce (zrewidowanej) z 1936 r.,

Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej (zrewidowanej) z 1937 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych (zrewidowanej) z 1937 r., Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy w rybołówstwie z 1959 r. i Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy pod ziemią w kopalniach z 1965 r.

2. Wejście w życie niniejszej konwencji nie wyklucza dalszych ratyfikacji Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce (zrewidowanej) z 1936 r., Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej (zrewidowanej) z 1937 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych (zrewidowanej) z 1937 r., Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy w rybołówstwie z 1959 r. i Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy pod ziemią w kopalniach z 1965 r.

3. Nie będą dopuszczone dalsze ratyfikacje Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej z 1919 r., Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce z 1920 r., Konwencji w sprawie wieku dopuszczenia dzieci do pracy w rolnictwie z 1921 r., Konwencji ustalającej najniższy wiek dopuszczenia młodocianych do pracy w pomieszczeniach podpokładowych i w kotłowniach z 1921 r., jeżeli Państwa-strony tych konwencji wyrażą na to zgodę bądź przez ratyfikowanie niniejszej konwencji, bądź przez oświadczenie złożone Dyrektorowi Generalnemu Międzynarodowego Biura Pracy.

4. Z wejściem w życie niniejszej konwencji:

a) jeżeli Członek - strona Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej (zrewidowanej) z 1937 r. przyjmie zobowiązania wynikające z niniejszej konwencji i określi, zgodnie z artykułem 2 tej konwencji, jako najniższy wiek co najmniej piętnaście lat, fakt ten z mocy samego prawa spowoduje natychmiastowe wypowiedzenie Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczenia dzieci do pracy przemysłowej (zrewidowanej) z 1937 r.;

b) jeżeli Członek - strona Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych z 1932 r. przyjmie zobowiązania wynikające z niniejszej konwencji dla zajęć nieprzemysłowych w myśl tej konwencji, fakt ten z mocy samego prawa spowoduje natychmiastowe wypowiedzenie Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych z 1932 r.;

c) jeżeli Członek - strona Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych (zrewidowanej) z 1937 r. przyjmie zobowiązania wynikające z niniejszej

konwencji dla zajęć nieprzemysłowych w myśl tej konwencji i określi zgodnie z artykułem 2 niniejszej konwencji jako najniższy wiek co najmniej piętnaście lat, fakt ten z mocy samego prawa spowoduje natychmiastowe

wypowiedzenie Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w zawodach nieprzemysłowych (zrewidowanej) z 1937 r.;

d) jeżeli Członek - strona Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce (zrewidowanej) z 1936 r. przyjmie zobowiązania wynikające z niniejszej konwencji dla pracy w marynarce i albo określi zgodnie z artykułem 2 niniejszej konwencji jako najniższy wiek co najmniej piętnaście lat, albo stwierdzi, że artykuł 3 niniejszej konwencji stosuje się do pracy w marynarce, fakt ten z mocy samego prawa spowoduje natychmiastowe wypowiedzenie Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce (zrewidowanej) z 1936 r.;

e) jeżeli Członek - strona Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy w rybołówstwie z 1959 r. przyjmie zobowiązania wynikające z niniejszej konwencji dla rybołówstwa morskiego i albo określi zgodnie z artykułem 3 niniejszej konwencji jako najniższy wiek co najmniej piętnaście lat, albo stwierdzi, że artykuł 3 niniejszej konwencji stosuje się do rybołówstwa morskiego, fakt ten z mocy samego prawa spowoduje natychmiastowe wypowiedzenie Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy w rybołówstwie z 1959 r.;

f) jeżeli Członek - strona Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy pod ziemią w kopalniach z 1965 r. przyjmie zobowiązania wynikające z niniejszej konwencji i albo określi zgodnie z artykułem 2 niniejszej konwencji jako najniższy wiek co najmniej taki sam, jaki zadeklarował w wykonaniu konwencji z 1965 r., albo stwierdzi, że taki wiek zgodnie z artykułem 3 stosuje się do prac pod ziemią, fakt ten z mocy samego prawa spowoduje natychmiastowe wypowiedzenie Konwencji dotyczącej najniższego wieku dopuszczenia do pracy pod ziemią w kopalniach z 1965 r.

5. Z wejściem w życie niniejszej konwencji:

a) przyjęcie zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji spowoduje wypowiedzenie Konwencji w sprawie określenia najniższego wieku dopuszczania dzieci do pracy przemysłowej z 1919 r., zgodnie z jej artykułem 12;

b) przyjęcie zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji dla rolnictwa spowoduje wypowiedzenie Konwencji w sprawie wieku dopuszczenia dzieci do pracy w rolnictwie z 1921 r., zgodnie z jej artykułem 9;

c) przyjęcie zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji dla pracy na morzu spowoduje wypowiedzenie Konwencji określającej najniższy wiek dopuszczenia dzieci do pracy w marynarce z 1920 r., zgodnie z jej artykułem 10, oraz Konwencji ustalającej najniższy wiek dopuszczenia młodocianych

do pracy w pomieszczeniach podpokładowych i w kotłowniach z 1921 r., zgodnie z jej artykułem 12.

* * *

Artykuły 11 – 18: Standardowe postanowienia końcowe².

Powyższy tekst jest autentycznym tekstem konwencji przyjętej należycie przez Konferencję Ogólną Międzynarodowej Organizacji Pracy na jej pięćdziesiątej ósmej sesji, która odbyła się w Genewie i została ogłoszona za zamkniętą w dniu 27 czerwca 1973 roku.

Na dowód czego w dniu dwudziestym siódmym czerwca 1973 roku złożyli swe podpisy: (pominięto).

---

² Patrz Załącznik I